

Indkomstfordeling

Tilbagegang i arbejdernes lønindkomst siden krisen

Siden 1985 har både rige og fattige danskere oplevet en stigning i deres indkomst. I løbet af de seneste år er indkomstfremgangen imidlertid gået i stå for almindelige lønmodtagere i arbejderklassen og store dele af middelklassen, mens indkomsterne for personer i overklassen fortsat vokser. Siden 2008 er indkomsten fra løn (erhvervsindkomsten) for almindelige faglærte og ufaglærte i arbejderklassen faldet reelt med over 6.000 kr., mens den i samme periode er steget med næsten 130.000 kr. for personer i overklassen. Tallene viser, at store dele af befolkningen ikke får andel i den vækst og velstandsstigning, der finder sted.

af analysechef **Jonas Schytz Juul**
og stud.polit **Emilie Agner Damm**

19. november 2015

Analysens hovedkonklusioner

- Overklassens indkomst efter skat er steget reelt med 177 pct. siden 1985. For arbejderklassen er indkomsten i samme periode steget reelt med 48 pct. og for underklassen med 35 pct.
- Siden 2010 har arbejderklassen og store dele af middelklassen samt underklassen haft et reelt fald i indkomsten efter skat.
- Ser man udelukkende på erhvervsindkomsten, som dækker indkomst fra løn og selvstændig virksomhed, er overklassen den eneste klasse, som har haft en stigning siden 2008.
- Overklassens erhvervsindkomst er steget reelt med næsten 130.000 kr., svarende til godt otte pct. siden 2008. Erhvervsindkomsten for arbejderklassen er derimod faldet reelt med over 6.000 kr. Også middelklassen og den højere middelklasse har oplevet betragtelige fald i erhvervsindkomsten siden 2008.

Kontakt

Analysechef
Jonas Schytz Juul
Tlf. 33 55 77 22
Mobil 30 29 11 07
jsj@ae.dk

Kommunikationskonsulent
Sarah Steinitz
Tlf. 33 55 77 16
Mobil 28 68 34 60
ss@ae.dk

Indkomsten for arbejderklassen er holdt op med at vokse

Når man taler om ulighed og udvikling i indkomster, har man ofte fokus på toppen og bunden – og på forskellen mellem de to grupper. Størstedelen af befolkningen i Danmark befinder sig imidlertid hverken i det allerøverst eller allernederst lag, men et sted der imellem. I denne analyse har vi fokus på de brede midterklasser. Vi undersøger, hvordan indkomsterne har udviklet sig for personer i arbejderklassen og middelklassen, som tilsammen udgør to-tredjedele af danskerne. Dels ser vi på indkomstudviklingen i et længere perspektiv, nemlig siden 1985. Dels dykker vi ned i udviklingen de senere år, som har budt på en historisk stilstand for arbejderklassen. Indkomsterne for faglærte og ufaglærte i arbejderklassen samt for store dele af middelklassen er simpelthen holdt op med at vokse.

Analysen opererer med en inddeling af befolkningen i fem sociale klasser ud fra deres arbejdsmarkedsstatus, uddannelsesniveau og indkomster. Opdelingen er forklaret nærmere i boks 1, hvor man også kan se, hvor mange personer de enkelte klasser dækker over.

Som det fremgår af tabel 1¹ har indkomsterne for de fem sociale klasser udviklet sig meget forskelligt siden 1985. Mens alle klasser har oplevet en stigning i indkomsten, så er overklassens indkomst vokset mere end seks gange så meget som arbejderklassens fra 1985 til 2013. Det ses af tabel 1, som viser udviklingen i disponibel indkomst for de fem sociale klasser. Den disponible indkomst er den indkomst, som en person har til rådighed efter skat, og dækker over både indkomster fra lønnet arbejde, overførsler og aktier, pension, bolig, mv. Det ses af tabel 1, at mens indkomsten for overklassen er steget reelt med 443.000 kr., svarende til 177 pct., så er indkomsten for arbejderklassen i samme periode steget reelt med 72.000 kr., svarende til en vækst på 48 pct. For underklassen er indkomsten steget med 37.000 kr. reelt, svarende til en indkomstfremgang på godt 35 pct.²

Tabel 1. Udvikling i disponibel indkomst for de sociale klasser 1985-2013

	Overklasse	Høj middel	Middel	Arbejder	Underklasse
			1.000 kr.		
1985 indkomst i kr.	250,1	179,1	139,0	150,7	104,4
2013 indkomst i kr.	693,4	323,1	243,0	222,9	141,7
Ændring i kroner	443,3	144,0	103,9	72,2	37,3
			Procent		
Ændring i procent	177,2	80,4	74,8	47,9	35,7

Anm: Klasserne er opgjort på familieniveau. Kun 18-59 årige er med. Se boks 1 for definition af klasserne. 2015-priser
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

I dag (2013) har hver voksen i overklassen i gennemsnit godt 693.000 kr. i indkomst efter skat, og i arbejderklassen har hver voksen i gennemsnit 223.000 kr. Underklassen er den klasse med den laveste indkomst efter skat, og hver voksen person i underklassen har i gennemsnit en indkomst efter skat på knap 142.000 kr. Den markant større indkomststigning for overklassen har betydet, at de indkomstmæssigt er stukket af fra de andre klasser i løbet af de seneste 30 år. I 1985 var overklassens indkomst

¹ I tabellen er klasserne opgjort på familieniveau. Det vil sige, at hele familien tilhører den sociale klasse, som den person i familien med den højeste sociale klasse placerer sig i. Denne opgørelsesmetode siger noget om familiernes indkomst, når der også er taget højde for omfordeling inden for familien, og om familiemønstre på tværs af de sociale klasser. For eksempel vil en familie, som består af en voksen fra overklassen og en voksen fra middelklassen, i denne opgørelse begge være placeret i overklassen. Indkomsterne i tabel 1 er dog stadig angivet pr. person.

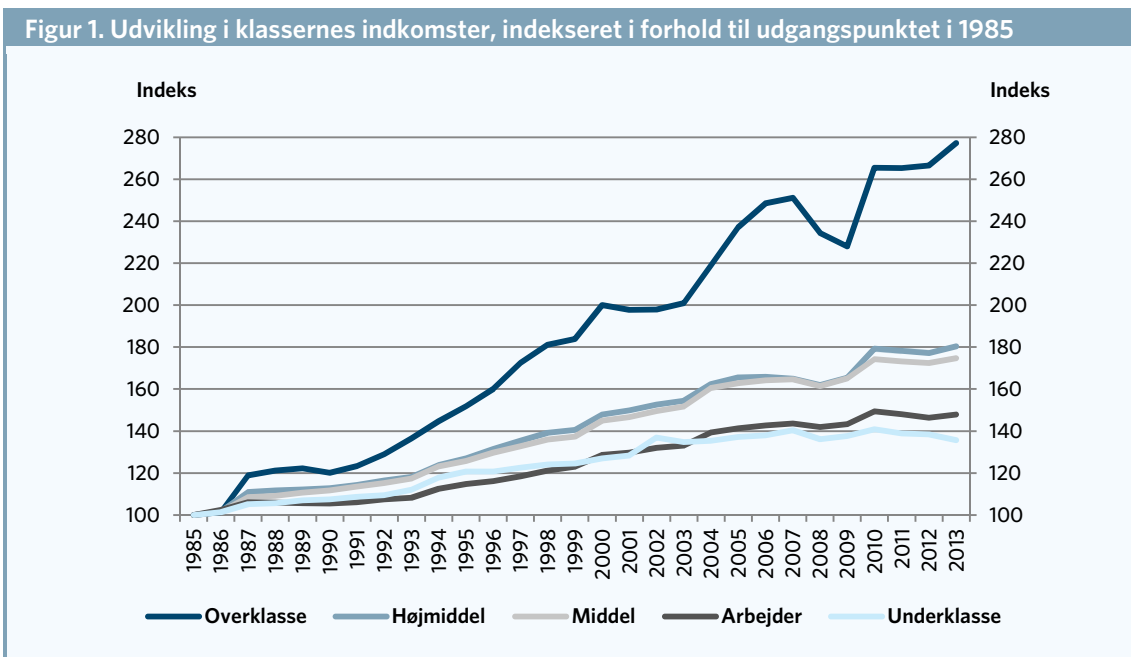
² Opgjort før skat har hver voksen i overklassen i gennemsnit en indkomst på godt 1,2 mio. kr., mens indkomsten før skat i arbejderklassen er på 345.000 kr. Hver voksen i den højere middelklasse har i gennemsnit 530.000 kr. før skat, mens der i middelklassen er 383.000 kr. pr. voksen. Underklassen har den laveste indkomst før skat, og i gennemsnit har hver voksen i underklassen knap 193.000 kr.

efter skat 1,7 gange så stor som arbejderklassens indkomst. I dag er indkomsten 3,1 gange så stor for overklassen som for arbejderklassen. Det fremgår af tabel 2, som viser indkomsterne målt relativt til arbejderklassens indkomst.

	Overklasse	Høj middel	Middel	Arbejder	Underklasse
1985	1,7	1,2	0,9	1,0	0,7
2013	3,1	1,4	1,1	1,0	0,6

Anm: Klasserne er opgjort på familieniveau. Kun 18-59 årige er med. Se boks 1 for definition af klasserne.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Der er markant større forskel på indkomsten mellem arbejderklassen og overklassen i dag, end der var for 30 år siden. Af tabel 2 fremgår det også, at underklassens indkomst som andel af arbejderklassens er faldet fra 0,7 til 0,6. Endelig kan man se, at mens arbejderklassen havde en indkomst, der var højere end middelklassens i 1985, så er dette nu vendt, så middelklassen har en lidt højere gennemsnitlig indkomst end arbejderklassen. For at få et bedre overblik over, hvordan indkomsterne har udviklet forskelligt i de sociale klasser, er den reale udvikling i disponible indkomster for de fem klasser vist i figur 1. Indkomsterne er indekseret således, at 1985 er sat til 100 for alle klasser. Man kan dermed ikke sammenligne niveauerne mellem klasserne, men man kan sammenligne udviklingerne mellem de fem klasser.

Anm: Klasserne er opgjort på familieniveau. Kun 18-59 årige er med. Se boks 1 for definition af klasserne. faste priser, indeks 1985=100
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Overklassen har gennem hele perioden haft en større indkomstfremgang end de andre klasser. Dog undtagen i kriseårene 2008 og 2009, hvor overklassens indkomster faldt markant. Det tabte er nu vundet tilbage igen for overklassen, der har en indkomst, der ligger markant over før-krise-niveauet. Af figuren ses det, at indkomstudviklingen for den højere middelklasse og middelklassen er fulgtes nogenlunde ad i hele perioden, ligesom indkomstudviklingen for arbejderklassen og underklassen også er fulgtes ad frem til omkring 2007, hvorefter indkomsterne har ligget helt fladt for underklassen. Indkomsterne for arbejderklassen har været svagt faldende siden 2010.

Siden 2010 er arbejderklassens indkomst holdt op med at vokse

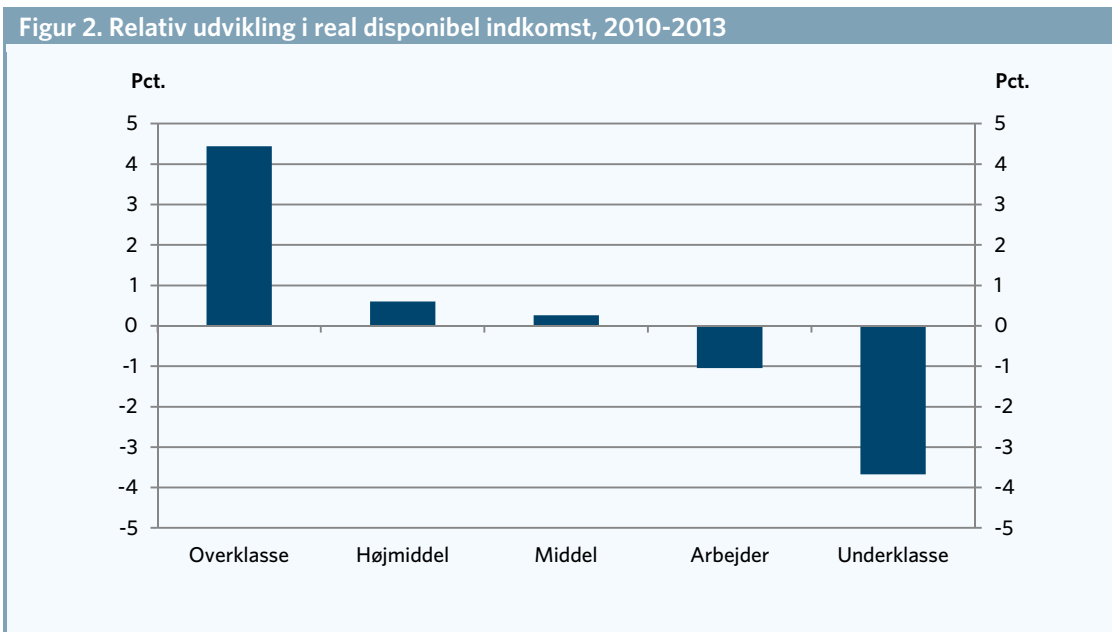
Zoomer man ind på indkomstudviklingen i de allerseneste år, har der siden 2010 været en meget skæv udvikling i indkomsterne mellem klasserne. Mens indkomsten er fortsat med at stige pænt for overklassen, så har både arbejderklassen og underklassen oplevet reale fald i deres indkomster siden 2010. Det er vist i tabel 3. Fra 2010-2013 har overklassen fået 30.000 kr. mere til forbrug pr. voksen, mens arbejderklassen har 2.400 kr. mindre til forbrug nu end i 2010. For underklassen har tabet været endnu større, og siden 2010 har hver voksen i underklassen i gennemsnit mistet 5.400 kroner. Middelklassen og den højere middelklasse har haft en lille indkomstfremgang i perioden.

Tabel 3. Udvikling i klassernes disponible indkomster 2010-2013

	Overklasse	Høj middel	Middel	Arbejder	Underklasse
	1.000 kr.				
2010 indkomst i kr.	663,9	321,2	242,3	225,2	147,2
2013 indkomst i kr.	693,4	323,1	243,0	222,9	141,7
Ændring i kroner	29,5	1,9	0,6	-2,4	-5,4
	Procent				
Ændring i procent	4,4	0,6	0,3	-1,0	-3,7

Anm: Klasserne er opgjort på familieniveau. Kun 18-59 årige er med. Se boks 1 for definition af klasserne. 2015-priser.
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Den relative udvikling i den disponible indkomst er også vist i figur 2. Af figuren er den skæve udvikling de seneste år helt tydelig. Mens overklassens indkomst er vokset realt med 4,4 pct. efter 2010, så har arbejderklassen og underklassen haft en real indkomstnedgang efter 2010. Hertil kommer, at overklassens indkomst steg med over 90.000 kr. alene fra 2009 til 2010 bl.a. som følge af skattereformen "Forårspakke 2.0", der gav de største skattegevinster til personer med de højeste indkomster.

Anm: Klasserne er opgjort på familieniveau. Kun 18-59 årige er med. Se boks 1 for definition af klasserne. 2015-priser.
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Arbejderklassen og middelklassen kan underopdeles yderligere i undergrupper. Arbejderklassen består af både ufaglærte og faglærte arbejdere, mens middelklassen består af dels en stor gruppe lønmodta-

gere med korte- eller mellemlange videregående uddannelser, dels en gruppe, som er ledere eller selvstændige. Gruppen af lønmodtagere med korte eller mellemlange videregående uddannelser udgør ca. 70 pct. af middelklassen, mens faglærte arbejdere udgør ca. 70 pct. af arbejderklassen. Underopdelingerne af arbejder- og middelklassen og deres indkomstudviklinger er vist i tabel 4.

Tabel 4. Indkomstudviklingen for undergrupper i middel- og arbejderklassen, 2010-13

	Middel - Selvstændige	Middel - ledere	Middel - KVU & MVU	Arbejder - Faglærte	Arbejder - Gymnasie	Arbejder - Ufaglærte
1.000 kr.						
2010 indkomst i kr.	182,3	274,2	257,2	233,0	222,4	202,8
2013 indkomst i kr.	191,1	274,2	254,0	230,4	224,0	199,9
Ændring i kroner	8,9	0,0	-3,2	-2,6	1,7	-3,0
Procent						
Ændring i procent	4,9	0,0	-1,2	-1,1	0,8	-1,5

Anm: Klasserne er opgjort på familieniveau. Kun 18-59 årige er med. Se boks 1 for definition af klasserne. 2015-priser.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Af tabel 4 kan man se, at både gruppen af faglærte og ufaglærte i arbejderklassen samt gruppen med korte eller mellemlange videregående uddannelser i middelklassen har oplevet reale fald i indkomsterne siden 2010. Mens den ufaglærte del af arbejderklassen har haft et reelt fald i den disponible indkomst på 3.000 kr., har de faglærte arbejdere haft et fald på 2.600 kr. Middelklassegruppen med korte eller mellemlange videregående uddannelser har i dag 1.200 kr. mindre til forbrug, end de havde i 2010. Samlet set er det altså både underklassen og størstedelen af arbejderklassen og middelklassen, som har haft reale fald i indkomsten efter skat siden 2010. I samme periode har overklassen haft en relativ stor indkomstfremgang, og den højere middelklasse har haft en lille indkomstfremgang.

Klassernes lønudvikling er skæv

Klassernes disponible indkomster dækker både indkomst fra arbejde, formuer, pension og overførsler. Størstedelen af den samlede indkomst kommer imidlertid fra erhvervsindkomsten, som dækker over løn og indkomst fra selvstændig virksomhed. Ser man udelukkende på erhvervsindkomsten, viser det sig, at overklassen har haft en markant højere stigning i erhvervsindkomsten end de andre klasser. Det fremgår af tabel 5, som viser udviklingen i erhvervsindkomster for de forskellige klasser fra 1985 til 2013. Til forskel fra de forrige tabeller er erhvervsindkomsterne i tabel 5 opgjort på personniveau – og ikke familieniveau. Således er det muligt at undersøge, hvordan erhvervsindkomsten for hver klasse har udviklet sig siden 1985, uden der kommer bidrag fra omfordeling inden for familien.

Tabel 5. Udvikling i erhvervsindkomst, 1985-2013 (real udvikling)

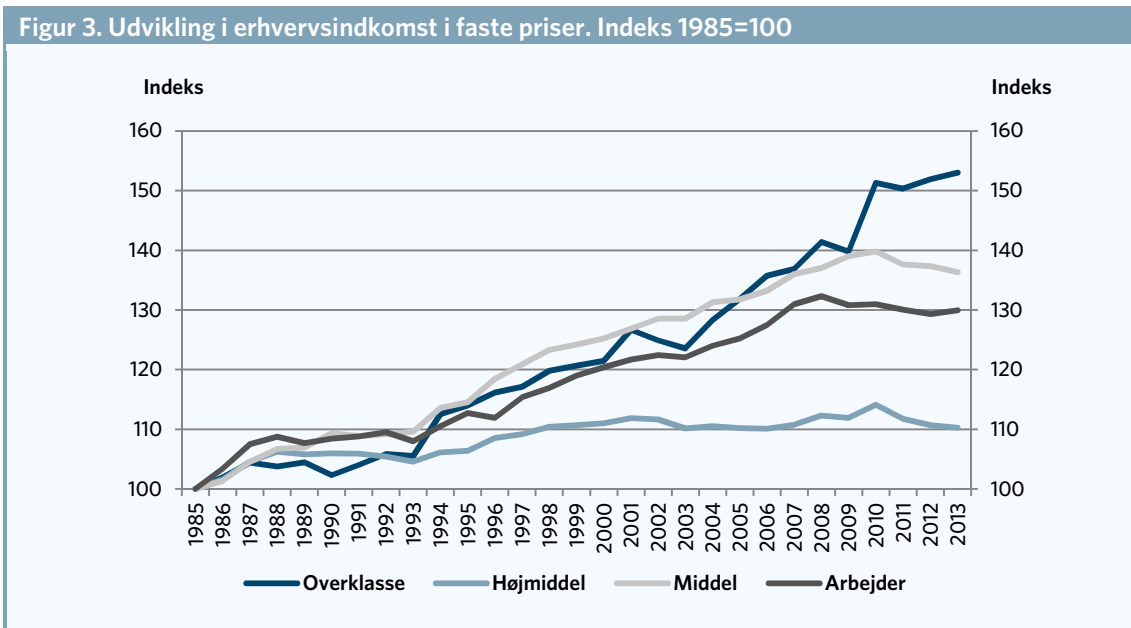
	Overklasse	Høj middel	Middel	Arbejder
1.000 kr.				
1985 erhv. indkomst i 1.000 kr.	1.109,6	494,2	263,9	262,8
2013 erhv. indkomst i 1.000 kr.	1.697,7	545,0	359,8	341,5
Ændring i 1.000 kr	588,1	50,7	95,9	78,7
Procent				
Ændring i procent	53,0	10,3	36,4	29,9

Anm: Klasserne er opgjort på personniveau. Kun 18-59 årige er med. Underklassen er ikke medtaget i tabellen, da underklassen er defineret som personer uden for arbejdsmarkedet. Disse har derfor ikke indkomst fra løn eller virksomhed. Se boks 1 for definition af klasserne. 2015-priser
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Mens overklassen har haft en real stigning i erhvervsindkomsten siden 1985 på 588.000 kr., svarende til over 50 pct., så har arbejderklassen haft en stigning på knap 80.000 kr., svarende til en stigning på knap 30 pct. Den laveste fremgang i erhvervsindkomsten ses hos den højere middelklasse, som har haft en real stigning i erhvervsindkomsten på 10 pct. i perioden. Det hænger sammen med, at der har været godt en fordobling af personer i den højere middelklasse fra 1985-2013.³ Især er der kommet flere personer med lange videregående uddannelser og relativ lav indkomst sammenlignet med den øvrige del af den højere middelklasse.

I figur 3 er udviklingen i erhvervsindkomsten vist for klasserne, hvor udviklingen er indekseret, så 1985 er sat til indeks 100. Man kan derfor ikke sammenligne niveauerne mellem klasserne, men kun iagttagelse udviklingen inden for de enkelte klasser. Af figuren er der flere interessante ting, der træder frem:

- 1) Frem til starten af 00'erne havde arbejderklassen og overklassen stort set samme stigning i erhvervsindkomsten, men efterfølgende har overklassen haft en markant højere stigning i erhvervsindkomsten end arbejderklassen. Erhvervsindkomsten toppede i 2008 for arbejderklassen, og herefter har arbejderklassen haft et reelt fald i erhvervsindkomsten.
- 2) Middelklassen har samme stigning i erhvervsindkomsten som overklassen helt frem til 2009, hvorefter overklassens erhvervsindkomst er steget mere end middelklassens. Erhvervsindkomsten toppede i 2010 for middelklassen, hvorefter den er faldet reelt.
- 3) Erhvervsindkomsten har ligget stort set fladt for den højere middelklasse siden slutningen af 1990'erne. Som ovenfor nævnt hænger det sammen med den store stigning, der har været i den højere middelklasse.

Anm: Klasserne er opgjort på personniveau. Kun 18-59 årige er med. Se boks 1 for definition af klasserne.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

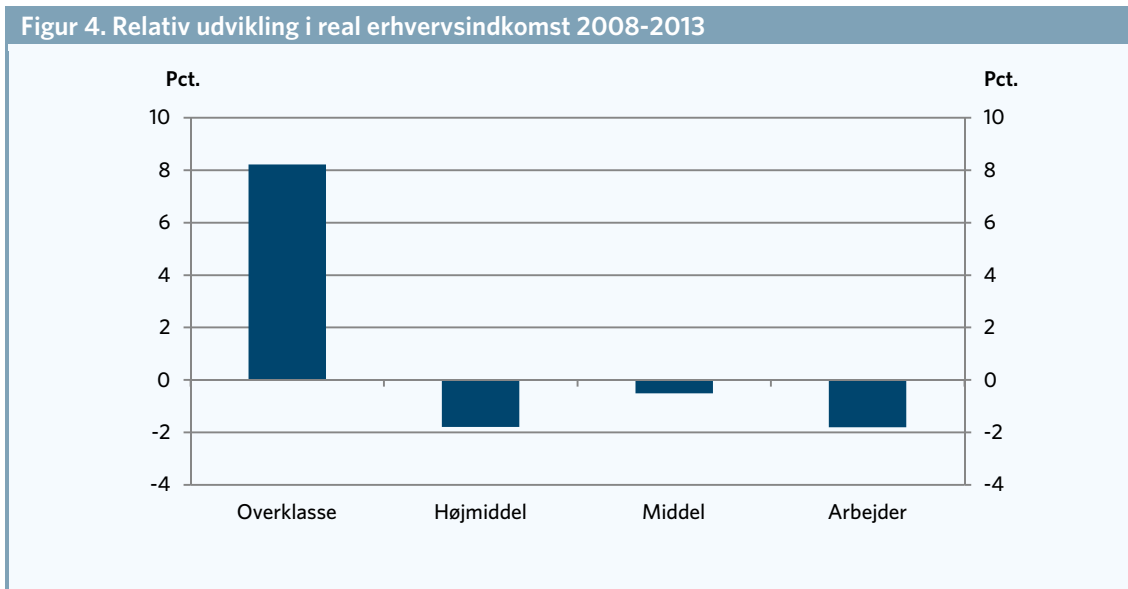
³ For at tælle med i den højere middelklasse skal man enten tjene mellem to og tre gange så meget som medianindkomsten eller have en lang videregående uddannelse. Fra 1985 til 2013 er der sket en stor stigning i antallet af personer med lange videregående uddannelser, som har en indkomst under det dobbelte af medianindkomsten. Opgjort på individniveau er denne gruppe vokset med 130.000 personer, og mens gruppen i 1985 udgjorde 45 pct. af den højere middelklasse, udgør gruppen nu over 70 pct. af den højere middelklasse.

Det markante fald i arbejderklassens erhvervsindkomst siden 2008 er gengivet i tabel 6, som viser klassernes udvikling i erhvervsindkomst fra 2008-2013. Her kan man se, at der faktisk er tale om et reelt fald i erhvervsindkomsten for arbejderklassen på over 6.000 kr. For middelklassen er erhvervsindkomsten faldet med knap 2.000 kr. og for den højere middelklasse med næsten 10.000 kr. For overklassen er udviklingen gået den modsatte vej, og de har oplevet en stigning på knap 130.000 kr. i de seneste år. Det er altså en stærkt polariserende udvikling, der har fundet sted i de seneste år.

Tabel 6. Udvikling i erhvervsindkomst 2008-2013 (real udvikling)				
	Overklasse	Høj middel	Middelklasse	Arbejderklasse
	1.000 kr.			
2008 erhv. indkomst i kr.	1.568,8	554,9	361,6	347,7
2013 erhv. indkomst i kr.	1.697,7	545,0	359,8	341,5
Ændring i kroner	128,9	-9,9	-1,9	-6,3
	Procent			
Relativ forskel	8,2	-1,8	-0,5	-1,8

Anm: Klasserne er opgjort på personniveau. Kun 18-59 årige er med. Se boks 1 for definition af klasserne.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

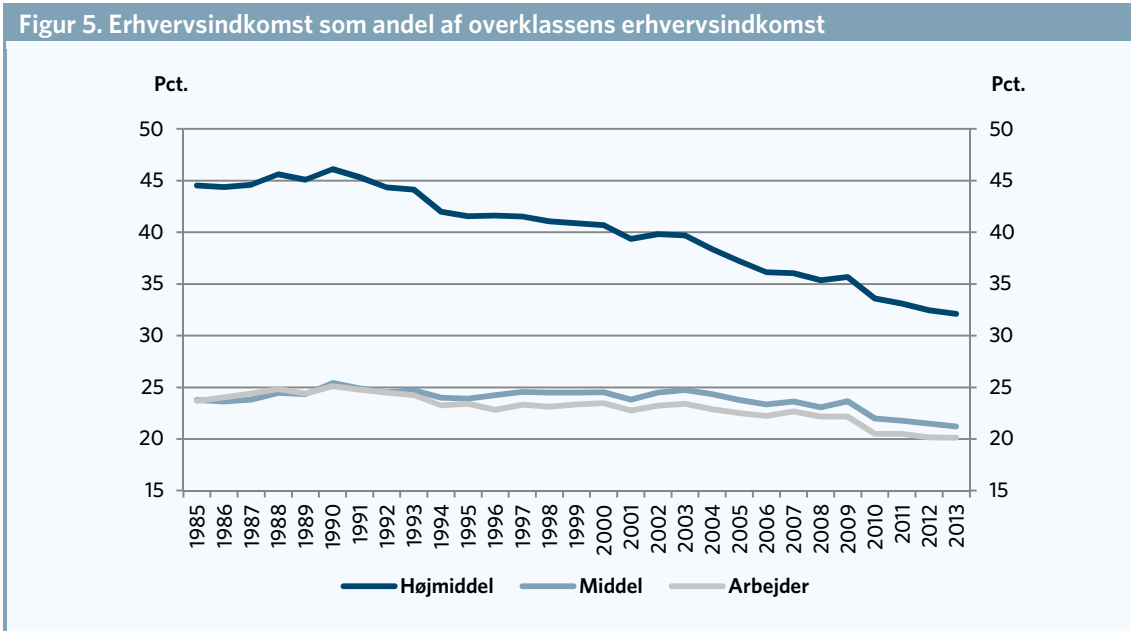
Den relative udvikling i erhvervsindkomsten siden 2008 er også gengivet i figur 4. Af figuren er det tydeligt, at overklassen oplever en helt anden udvikling i erhvervsindkomsten end de andre klasser gør. Som den eneste gruppe har overklassen haft en stigning i erhvervsindkomsten, mens de andre klasser har oplevet et reelt fald siden 2008.

Anm: Klasserne er opgjort på personniveau. Kun 18-59 årige er med. Se boks 1 for definition af klasserne.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Konklusionen er, at overklassens erhvervsindkomst er stukket af fra de øvrige klasser gennem de senere år. Forholdet mellem overklassens erhvervsindkomst og de øvrige klassers erhvervsindkomst er vist i figur 5. Af figuren ses det, at arbejderklassens erhvervsindkomst i gennemsnit svarede til ca. 1/4 af overklassens erhvervsindkomst i slutningen af 1980'erne og starten af 1990'erne. Siden er andelen faldet, og i 2013 udgør arbejderklassens erhvervsindkomst ca. 1/5 af overklassens erhvervsindkomst. Stort set samme udvikling er fundet sted for middelklassen.

Ser man på forholdet mellem den højere middelklasse og overklassen, så udgjorde erhvervsindkomsten for den højere middelklasse 45 pct. af erhvervsindkomsten for overklassen i starten af 1990'erne, hvorefter den er faldet støt i hele perioden til omkring 32 pct. i 2013.

Anm: Klasserne er opgjort på personniveau. Kun 18-59 årige er med. Se boks 1 for definition af klasserne.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Boks 1. Klassesamfundet i Danmark. Definition af klasserne
Overklasse:

- Selvstændige, der tjener over tre gange så meget som den typiske indkomst (1,2 million i 2015).
- Topledere, der tjener over tre gange så meget som den typiske indkomst.
- Personer med videregående uddannelse, der tjener over tre gange så meget som den typiske indkomst.
- Eksempler: Fabrikant, bankdirektør, finansanalytiker, kommunaldirektør.

Højere middelklasse:

- Selvstændige, der tjener mellem to og tre gange så meget som den typiske indkomst (mellem 767.000 kr. og 1,2 million kr. i 2015).
- Topledere, der tjener mellem to og tre gange så meget som den typiske indkomst.
- Personer med videregående uddannelse, der tjener mellem to og tre gange så meget som den typiske indkomst.
- Personer med akademisk uddannelse, der ikke indgår i overklassen, uanset indkomst.
- Eksempler: Skoleleder, ingeniør, gymnasielærer, læge.

Middelklasse:

- Selvstændige, der tjener under det dobbelte af den typiske indkomst (under 767.000 kr. i 2015).
- Topledere, der tjener under det dobbelte af den typiske indkomst.
- Personer med kort eller mellemlang videregående uddannelse, der tjener under det dobbelte af den typiske indkomst.
- Eksempler: Murermester, brugsuddeler, folkeskolelærer, sygeplejerske.

Arbejderklasse:

- Personer med erhvervsfaglig uddannelse, der ikke indgår i en af de øvrige klasser.
- Ufaglærte, der ikke indgår i en af de øvrige klasser.
- Eksempler: Industritekniker, tømrer, lastbilchauffør, sosu-assistent.

Underklasse:

- Personer, der er uden for arbejdsmarkedet mere end 4/5 af året.
- Eksempler: Førtidspensionist, kontanthjælpsmodtager.

Studerende indgår ikke i klasseopdelingen. Kun personer i aldersgruppen 18-59 år er med i klasseopdelingen.

Antal personer i de sociale klasser, individniveau, 2013

Individniveau	Overklasse	Høj middel	Middel	Arbejder	Underklasse
Antal (1.000 personer)	37,1	250,5	574,7	1.085,5	515,9
Andel (procent)	1,5	10,2	23,3	44,1	20,9

Anm: Kun 18-59 årige er med.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Antal personer i de sociale klasser, familieniveau, 2013

Familieniveau	Overklasse	Høj middel	Middel	Arbejder	Underklasse
Antal (1.000 personer)	72,9	354,5	744,3	1.025,0	382,4
Andel (procent)	2,8	13,7	28,9	39,7	14,8

Anm: Kun 18-59 årige er med.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik